

Lakewood Daf Yomi

PRESENTED BY SRULY BORNSTEIN

לע״נ

ברוך דוב ז״ל בן יבלחט״א משה חיים ווידרא נ״י
הרב שמעון דוד בן ר' יעקב יוסף איידער זצ״ל

מראה מקומות רשפי אש

לע״נ מרים שיינדל בת יבלחט״א אפרים שמעון סינאוויץ

לקמן דף ג"א ע"א שמקבלו בשתי ידיו ונותנו בימין, וסברי בית שמאי דכשגמר ברכת המזון אוחזו השמן בימין ומברך עליו תחלה, וזהו רבותא גדולה לבית שמאי שאף שכבר היה היין בימינו אוחזו עתה שמן בימין ויין בשמאל, וגם לבית הלל שהשמן בשמאלו גם כן הוא רבותא שכל משך ברכת המזון אוחזו השמן בשמאלו, ולאפוקי מדעת הראב"ד שהקשה למה יטריד עצמו לשמור הבושם כל זמן ברכתו.

והמרדכי [סימן קמ"ט] כתב, נוטל את היין בימינו, כתב ראבי"ה [ברכות סי' ק"כ] ומינה נשמע שכל ברכה של דבר מצוה ראוי לו שיאחזו בימין וכן הבדלה אוחזו היין בימין וכו'. והטור בס"י ר"ו כתב כל דבר שמברך עליו לאוכלו או להריח בו צריך לאוחזו בימינו, וכתב הרב בית יוסף נראה שלמד זה מדתניא בפרק כיצד מברכין הביאו לפניו יין ושמן בית הלל אומרים אוחזו את היין בימינו וכו' וכמו שיתבאר בס"י ר"ב בס"ד. והנה לדעתי אין זה דעת הראבי"ה, דהרי הראבי"ה דקדק בלשונו שכל ברכה של דבר מצוה וכו', ולמה האריך לומר של דבר מצוה ולא קאמר סתם שכל ברכה של איזה דבר ראוי לו שיאחזו בימין. ולכן נלע"ד שעל דבר מאכל או ריח שהוא של רשות אין צריך לאוחזו בימין. אבל הראבי"ה מפרש דהאי יין ושמן היינו כוס של ברכת המזון וכדמפרש ליה הרמב"ם, וגם הבושם הוא ליקרא דכוס של ברכה, וכמו שיש נוהגין ליטול הדס בידו ולברך עליו בשעת המילה בשעת שאוחזו הכוס כמבואר ביו"ד סי' רס"ה סעיף א', ולכן צריך ליטול בימין. ולדעת ראבי"ה מתורץ ג"כ מה שהקשיתי דלמה בברייתא דהביאו לפניו שמן והדס לא נזכר בפלוגתא דבית שמאי ובית הלל ימין ושמאל כלל, לפי שזהו רק ברכת הנהנין של רשות.

וראיתי בדרכי משה שם בס"י ר"ו סעיף א' כתב, ובמרדכי פרק כיצד מברכין דכל מצוה יאחזו בימינו, עכ"ל הד"מ. ועלה בדעתי שכיוון למה שכתבתי ובא לחלוק על דברי הטור שכתב שכל דבר שמברך עליו וכו', ובא רמ"א בדרכי משה שבמרדכי אינו מצריך ימין רק בכל מצוה ולא בברכת הנהנין של רשות - כך עלה בדעתי. ואמנם כאשר ראיתי בש"ע שם סעיף ד' כתב המחבר לשון הטור ממש, כל דבר שמברך עליו לאכלו או להריח בו צריך לאוחזו בימינו, ולא הגיה עליו רמ"א שום דבר. לכן נלע"ד שרמ"א לא שם לבו לדקדק בדברי ראבי"ה כנ"ל, והיה סבור שראבי"ה קאי על כל מה שמברך. ואמנם כוונת רמ"א בדרכי משה שהבית יוסף כתב שהטור למד זה מדתניא הביאו לפניו יין ושמן, ועל זה כתב רמ"א שהמרדכי כתב דכל מצוה יאחזו בימין, וכוונת רמ"א שגם המרדכי מפרש דלאו דוקא יין ושמן אלא הוא הדין כל דבר, זה הנלע"ד בכוונת רמ"א. אבל אני לעצמי פשוט אצלי שראבי"ה מחלק בין ברכה שעל דבר מצוה ובין ברכה של דבר הרשות שלא כדעת הטור.

ואמנם להלכה נראה כדברי הטור, שהרמב"ם קאי כשיטתיה, שהרמב"ם מביא דין זה של שמן ויין בשני מקומות, בפרק ז' מהל' ברכות הלכה י"ד ובפרק ט' הלכה ד', והיינו משום דבפרק ז' הביאו לענין כוס יין של ברכת המזון, ובפרק ט' הביא דין יין ושמן של רשות, ובשני המקומות כתב הרמב"ם שאוחזו היין בימין בשעה שמברך

הדין דמועיל סברי רבותי שאפי' לא הסיכו אם המברך אומר סברי רבותי שיוציא את כולם, וא"כ ליכא קושיא ממנהג שלנו שאנו עומדים בשעת הבדלה שהרי המברך אומר סברי רבותי, אבל לפמ"ש בשם ר' אלחנן דלא מועיל סברי, שוב כתבו דצ"ע מהבדלה.

ע"ב מגין שמברכין על הריח וכו'. הא ודאי שזה אסמכתא בעלמא ואין שום ברכה מברכת הנהנין דאורייתא חוץ מברכת המזון, ולקצת פוסקים גם ברכה מעין שלש, אבל שאר ברכות הם מדרבנן. וכבר אמרו בריש פרקין [ל"ה ע"א] שסברא הוא שאסור ליהנות מעוה"ז בלא ברכה, וא"כ כיון שגם מריח נהנה ממנו מהי תיתי ישתנה משאר הנאות ששואל מגין שמברכין על הריח. ונראה משום דבריש פרקין שנינו תנו רבנן אסור לאדם שיהנה מעוה"ז בלא ברכה וכל הנהנה מעוה"ז בלא ברכה מעל, עיין שם. והרי קיי"ל [פסחים כ"ו ע"א] דקול ומראה וריח אין בהם משום מעילה, לכך שאל מגין שמברכין על הריח, שהיה מקום לומר כיון שאפילו בקדשי שמים ממש אין בהם מעילה מן התורה רק איסורא דרבנן, לא תיקנו ברכה על זה, וקא משמע לן אסמכתא מקרא דכל הנשמה וגו', שגם בזה תיקנו ברכה טז.

שם ת"ר הביאו לפניו שמן והדס וכו'. לקמן בברייתא שניה בהביאו לפניו שמן ויין, הזכיר בפלוגתאיהו ג"כ ימין ושמאל, וא"כ גם כאן הוה ליה למימר בית שמאי אומרים אוחזו השמן בימינו והדס בשמאלו ומברך על השמן וכו', וגירסת הרי"ף [ל"א ע"ב] דגרס כאן מברך וכו' ופוסט וכו', אפשר לומר דכאן לא הוצרך להזכיר דנוטל זה שמברך עליו בימינו, דפשיטא דאוחזו בימינו, דאל"כ במה ניכר שעליו הוא מברך שהרי מיירי בברכותיהן שוות, וכן כתב המעדני יו"ט [סימן ל"ט אות א'] דלרב אלפס איירי במשחא כבישא שברכתו בורא עצי בשמים.

ועוד נלע"ד על פי מה שכתב רבינו הגדול בפרק ז' מהל' ברכות הלכה י"ד אם היה שם יין מביאין כוס מחזיק רביעית או יותר, ומביאין בשמים ואוחזו את היין בימינו ואת הבשמים בשמאלו ומברך ברכת המזון, ואח"כ מברך על היין ואח"כ מברך על הבשמים. וכתב הראב"ד אני תמיה אם על כוס של ברכה הוא אומר בגמרא למה יאחזו הבושם בשמאלו ומה צורך שיהיה טרוד לשמור בידו הבושם עד שיגמור הברכה, ואנו אין מפרשין אלא על היין של רשות וכו'. עיין בכסף משנה שם שכתב שאע"פ שגם רש"י פירש כדברי הראב"ד אין דבריהם מוכרחים. ואני אומר שלכאורה פירושו של הרמב"ם אינו מוכרח ומנא לן לרבינו לפרש על כוס של ברכה.

והנלע"ד דקשיתיה למה הזכיר בשמן ויין ימין ושמאל מה שלא הזכיר בברייתא ראשונה בשמן והדס, אלא ודאי דבשמן והדס דמיירי בשל רשות לא הוצרך להזכיר, דמלתא דפשיטא הוא שזה שמברך עליו נוטלו בימינו והשני בשמאלו, אבל שמן ויין דמיירי בכוס של ברכת המזון והא ודאי דבית שמאי דאמרי אוחזו השמן בימינו היינו אחר שסיים ברכת המזון, דבשעת ברכת המזון גם בית שמאי סבירא להו להני עשרה דברים שנאמרו בכוס של ברכה

טז בט' ציונים לתורה להגרי"י ענגיל כלל ז' למד מדברי רבינו שברכת הריח אינו ברכת הנהנין אלא ברכת שבת והודאה. ומ"ש דקול ומראה וריח אין בהם מעילה, ע"י במל"מ כלי המקדש פ"ה ה"ה ובשו"ת אבני נזר או"ח סי' ל"ז.

דמריח לעולם מעל*! אלא לאחר שתעלה חמרתו לא מעל ומשום דאין לך דבר שנעשה מזותו ומועלין בו. ורש"י קושטא דמילתא פ"י דהברייתא לא עסיק צדיני מעילה. ועיקר דאחי לאשמעינן דליכא כרת במריח וקיל ממפטס. ואם כן הוא רבותא טפי דאפילו עבד מעשה בגופה ושורפה ליכא כרת. ומ"מ שפיר דייק מינה הש"ס דאפי' ריח לצד יש בו מעילה כמ"ס לפנינו באתו י"א]:

לגמור. אבל חיוב מעשרות דבתלוש ואז לאו פרי. ומדמזכרין עליו בורא פרי העץ על כרחך הטעם משום דחל עליו ברכת בורא פרי העץ במחזור. דלא ה"י פרי משום דראוי לגמור. על כן גם בחיוב ברכה אמרינן דמשחל חו לא פקע. אך לחלק בין ברכה ליום הכיפורים אין לנו כמ"ס:

ו) ואם באלו ליישב משום טעם דמעילה. כן י"ל. כי בגמ' (ברכות דף ל"ה.) מקשה כתיב לך הארץ ומלואה וכתיב והארץ נתן לבני אדם. ומשני כאן קודם ברכה כאן לאחר ברכה. וע"כ לענין הריח לא יועיל הברכה. דהנה בגמ' ערכין (דף כ"א.) המשמיר בית לתבירו והקדישו. שוכר הדור זה מעל. דאף דהנחת דירה שלו. מ"מ הרי נהנה מצית שגופו הקדש. וה"נ המריח צפרי שעיקרו לאכילה והוא מברך שנתן ריח טוב צפירות עדיין גוף הפרי הקדש והאוכלו מעל שעדיין לא בירך עליו בורא פרי העץ. נמצא מריח צפרי שגופו הקדש. ומה הועיל בברכה ברכה הריח. כן יש לומר:

י) איידי דאירינן דדין ריח אין בו משום מעילה. אכתוב לו מה שאני מתקשה שם בדברי רש"י [פסחים טו.] שכתב וברייתא במריח צדימו שנתן ממנה על הגחלים. וקשה לפי מה שכתב המשנה למלך פ"ח מהלכות כלי המקדש הלכה ו' במראה דאין בו משום מעילה. דמכל מקום אם הדליק נר לראות לאורו ודאי מעל. אם כן מה הוכיח הש"ס [פסחים טז.] דריח יש בו משום מעילה כיון שנתן בעצמו על הגחלים. ודברי המל"מ צרורים שהרי אסור להדליק בערלה. ובצבא קמא (דף ק"א.) צעי למילף דיש שצח סמנין על גבי אמר מדאסור צביעה בערלה. וכתבו התוס' שם דאי יש שצח סמנין על גבי אמר היינו דילפינן מערלה. ואם כן נוכל להוכיח דאסור להדליק נר בהקדש. מדאסור להדליק בערלה. ולהיפוך אין להוכיח לאותו נר דאין שצח סמנין על גבי אמר דלא ילפי' מערלה. אם כן לכאורה מדאיצטריך קרא בערלה. שמע מינה דבעלמא מותר. דליחא דבערלה איצטריך קרא משום דהוא מהגשרפין והוא אמינא דצשעת ציעורו דינו כללאחר ציעורו. וכמ"ס התוס' פסחים (דף כ"ב:) דד"ה מנין. ועיין בתוס' ר"ד ב"ק (דף ק"א.) צבוגיא דיש שצח סמנין על גבי אמר שכתב דבר מחדש דהא דאיצטריך קרא בערלה שלא ידליק בו הנר שאם דלק יהי' אסור ליהנות לאורו. ועל כל פנים זה פשוט שאם הדליק לראות יש בו משום מעילה אם כן לפרש"י מה הוכיח הש"ס מהברייתא דריח יש בו משום מעילה:

ז) אך צפשיטות יש ליישב שהרי חכמים לא תקנו ברכה רק על הנחת אכילה ואם רוחץ בחמין וכהאי גוונא מן הנאות אינו מברך. וריח לאו כאוכל חשיב דקיימא לן ריחא לאו מילתא. ופי' הרמב"ן צחי' [ע"ז סו:] והר"ן צפ' גיד הנשה [נד' הרי"ף גב.] דריחא לאו כטעמא. והנאה גרידחא הוא. ומותר כשאינו מתכוין. ואפילו לאציי דאמר ריחא מילתא דכטעמא חשיב. זה במידי דמאכל. אבל המריח צבשמים שאינם לאכילה ודאי לאו אכילה חשיבא. וראי' לזה מפסחים (דף כ"ה.) הנאה הצאה לאדם בעל כרחי' מותרת. ופרש"י צריח ע"ז. ואי כטעמא חשיב בכל ענין אסור. וכיון דהנאה גרידחא הוא על כן שאל הש"ס מאי שנא מכל הנאות. ובתוס' פסחים (דף נ"ג:) אהא דאין מזכרין על האור אלא צמוצאי שבת, והקשו בתוס' למה אין מזכרין בכל שעה שנהנה ממנו. ותי' דהני מילי כשגופו נהנה משמע אפילו לאו מידי דמאכל. היינו לפי האמת שמזכרין גם על הריח. וכן כתב הריטב"א שם. והכוונה בהנאה שנכנס לגוף:

יא) ואפשר לומר דהוכחת הש"ס דאי ריח אין בו משום מעילה ומדאורייתא משנתן על הגחלים מותר להריח בו דאין אסור צריח מן התורה. אם כן צשעת נחניה על הגחלים מעל. וברייתא קתני והמריח מעל משמע דהמעילה אחר כך. והיינו משום דריח יש בו מעילה וצשעת נחניה עדיין לא מעל שהרי אסור להריח בו. אשים קנני קמילין.

ח) נחזור לענינינו דברכה נראה חיוב גברא וממילא כשנהנה בלא ברכה מעל. לא שעיקר טעם הברכה משום מעילה. וראי' לזה בעל קרי אוכל בלא ברכה לפני' [ברכות כ:]. ואי איסור מעילה אף מדרבנן, יהא אסור לאכול עד שיטבול וכמו שאר איסורי אכילה מדרבנן שאסורים אפילו לחולה שאין בו סכנה. אלא ודאי מצוה בעלמא לברך וכשאסור לברך לא רמיא חיובא עליו:

בוה אצא ואו"ש למר ולתורתו החותם באה"ר. הק' אברהם:

סימן לח

ב"ה.

נשאלתי בזמן שקשה לו ללעוס ועושין לו מאכל מזכר טחון מעורב בו קמח ולחם לצן חלק חמישית אם מזכרין עליו בורא מיני מזונות וברכה אחת מעין שלוש. דכל שיש בו מחמשת המינים כו':

ט) ומב"ל מקום לעניות דעתי גם בברכה מיניו שלא פקע חיובו. וראי' בוסר כפול הלצן דמזכרין עליו בורא פרי העץ [ברכות לו:]. אף דפטור ממעשרות עד שיציא שלישי. רק לענין ערלה חשיב פרי דחל עליו האיסור צעודו צאלין דאז הפרי ראו

(* ועיין כרימות (דף ה' :) רש"י ד"ה ואני מעלתי. ובפי' רגמ"ה שם ובתוס' (שם ו'.) וצד"ה מנין:

ירקות שאדם יוצא בהם י"ח בפסח אין מסכנין בהם וכו' מוכח משם דירקות דרכן להיות דקין ומתייבשין מהר לכך נראה מזה שרעטיך של עכשיו אינו בכלל מרור שהרי שרשו עב וחזק ואף אם מתייבש קצת אינו מתמעט משיעורו ולמה יהי' אסור לסכך בו אלא ודאי שהוא אינו בכלל מרור דמתניתין כדמוכח בסוכה שם עיי"ש ודויק:

סי' שכ"א. נלפענ"ד שאם אכל מצה בלי ברכת המוציא תחילה

דאינו יוצא בו כיון דאסור לאכול בלי ברכה ואחז"ל כל הנהנה מעוה"ו בלי ברכה כאלו נחל אח אביו וכו' נמצא דהאכילה באיסור הוי מה"ב כמו במצה גזילה שאינו יוצא בה ואף באיסור דרבנן אמרינן מה"ב כמו שמשמע בכמה דוכתא וכו' כן נראה בדעתי פשוט:

סי' שכ"ב. המהר"ש"א בר"פ ע"פ בתורה לא יאכל וא"ת

ומהו לא יאכל וכו' והקשה הוא דלמה לא תרצו בבצקות של נכרים ות"י כיון דעכ"פ יש בו טעם מצה אסור לאכלו מבעו"ו והנה לפ"ז הי' נראה דגם מצה מבושלת אסורה בע"פ דאף דאין יוצאין בה בפסח לאו דאין בה טעם מצה רק מכח דע"י הבישול או"ל ל"י תורתא דנהמא ואין עליו תורת לחם אך מ"מ טעם מצה יש בו ולכך הוי כמו בצקות של נכרים דאסור לאכלן מבעו"ו וכן מוכח מדברי התוס' גופא מדלא תרצו דהכוונה שלא יאכל מצה מבושלת בע"כ דאף מבושלת אסור כל היום ולא כמ"ש האחרונים להתיר במצה מבושלת ועיין בספרי בגדי יו"ט בש"ס דף י"ט כתבנו שם כסברת המהר"ש"א דאף שיש בו טעם מצה כל שאין יוצאין בה מותר בע"פ ומישוב ק"ו הצ"ח שם וכתבנו דתליא בב' טעמים אם איסור מצה ביום הוי מכח לתאבון או מכח ברכה:

סי' שכ"ג. במ"ש בס"י תע"ה ובלבד שלא ישהא בין אכילה לחברתה

כא"פ עיין במג"א שכתב דלאו דוקא הוא רק שלא יהא מתחלת אכילה עד סוף אכילה כא"פ ועיין בחבורי עה"פ מה"ק שהארכתי בזה וכעת נראה סיוע גדולה לדברי ות"ל שהנחני בדרך אמת שמצאתי ברש"י מנחות דף ע"ה ע"ב ד"ה והוא שאכלן לאותן פירורין כשיעור אכילת פרס וז"ל שלא שהא בין פירור לפירור יותר מכא"פ דהתם הוי אכילה ויוצא בה י"ח עיי"ש א"כ מוכח להדיא מפירש"י

וכמו שקיי"ל לקמן בסעיף ג' במי שהוא איסטניס דמתענה כדי שיאכל בלילה לתיאבון אף שאר אדם אסור לו להתענות בע"פ אם כוונתו לאכול לתיאבון מותר א"כ ה"ה להיפוך אם מרגיש בנפשו שאם אוכל בשחרית אוכל גם בלילה לתיאבון אבל אם מתענה או מחמת חולשת התענית אינו אוכל בלילה לתיאבון או מצוה לו שלא להתענות אף שהוא בכור ואף לפי הטעם שאיתא בספרים יש חשש סכנה בבכורים מ"מ כיון דכוונתו באכילתו לשם מצוה שומר מצוה לא ידע דבר רע ומה"ט מותרין לאכול על סעודת ברית מילה וכדומה דכל שיש מצוה בדבר ליכא חשש סכנה דשומר מצוה לא ידע דבר רע וכמו דקמ"ל לעיל סי' תנ"ה באם נפלה התקופה או מת בעיר שאין לשמוך מים של מצת מצוה וכן מבואר במג"א בסי' ר"ו שאם בירך על המים ואמרו לו שיש מת בעיר עיי"ש וה"ה נמי הכא דכל שכוונתו לצורך מצוה ליכא חשש סכנה ולפ"ז באם ע"פ בשבת שמתענין בה' אם יודע הבכור ומרגיש בנפשו שתמיד לאחר התענית הוא חלוש ולא יהי' יכול לבדוק בעצמו שיש טרחא בדבר וכדומה או לא יתענה אף שאפשר לצוות לאחר לבדוק כיון דקיי"ל בכל דבר דמצוה בו יותר מבשלחו אי"כ עדיף טפי שיבדוק בעצמו לכך מותר לו שלא להתענות כדי שיהי' יכול לבדוק בעצמו ויקיים המצוה בו וכל כה"ג שומר מצוה לא ידע דבר רע כנ"ל נכון לסמוך בזה במלתא דרבנן:

סי' ש"ז. שא"ל בנדון תענית בכורי בע"פ אם מהני הסיום שאינו

בזמנו להשהותו עד ע"פ ולעשותו. הנה בגוף הדין אם ראוי כלל לשהות הסיום על זמן אחר עיין בחבורי שנות חיים שהבאתי רא"י לכאן ולכאן אך זה אם ראוי לעשות כן או לא אבל לדחות תענית בכורים דהוי מדינא זה לא מהני רק סיום בזמנו אבל לא לעכבו מזמן אחר לע"פ ודאי אין ראוי לעכבו ולא מהני לדחות התענית בזה:

סי' ש"ח. שא' באונן בליל פסח הנה מצה מחויב לאכול וגם ד' כוסות

ישהה רק הסדר ישמע מאחרים:

סי' ש"ט. בנדון שאלתו ידע דבארקיס שלנו אינם סלקא המבואר בפוסקים ואדרבא הבארקיס שלנו המה מתוקים ומכ"ש דאין בהם חריפות כלל:

סי' ש"כ. עיין בסוכה י"ג ע"ב דקאמר שם

חית

שבות יעקב חלק שלישי אורח חיים

במ"א ס"ק וי"ו וכל זה כ"ל פשוט הק' יעקב

שאלה ב

אחד שהוא חותין דהיינו שאין
לו חוש הריח כיצד יעשה לענין
הנדלה בנרכה בשמים :

תשובה

הנה דין זה לכאורה א"ל לפנים
כי פשוט וערוך הוא בש"ע א"ח
ס"ס רנ"ז סעי' ה' שכתב שם וז"ל מי שאינו מריח
אינו מברך על הבשמים אלא כ"כ נחכווין להוליא
בני ביתו הקטנים או להוליא מי שאינו יודע לברך
עכ"ל וכנסתם בעל הג"ה ולבוש אך ראיתי שדעת
האחרונים דהיינו שני עגינים וגיסי הגאון
בשפרו א"ז שאין יכול להוליא הגדולים רק קטן
וע"ש ול"נ עיקר כדעת הש"ע ולא טעמו דהא
עיקר דין זה לא הוזכר בש"ס וגדולי פוסקים
ראשונים הריף והרמב"ם ז"ל ודכוותיה רק
הרא"ש והמרדכי בשם ר' אפרים פתנו דמי
שאינו מריח אין יכול לברך אכן הנ"י שם שניא
בשם אורחח חיים רי"א אע"פ שאינה נהנה
מריח שאין לו חוש הריח מברך דאע"פ שאינו
מרגיש בהריח הנאה יש לו שמחויק ראשו ונוסע
עכ"ל וכן מסתבר דהא אמרינן בפ' כילד סברכין
דף פ"ג ע"ב אפר רב חמא בר טוביה אר' שנין
סברכין על הריח שנאמר כל הנשמה תהלל יה
איזה דבר שהנשמה נהנה ואין הגוף נהנה הוי
אומר זה הריח ע"כ הרי דאין נפקותא במה שאין
הגוף נהנה ממנו א"כ אף שגופו אין לו חוש הריח
מ"ע הנשמה נהנה ממנו אלא שפהגוף חסר א'
טה' חושים י' וכן שמעתי שרש"א דמי שאין לו
חוש הריח בא שאיזה ממטום נמוח ובתיב כל אשר
נשמת רוח חיים כאפו א"כ כיון שנשמת הרוח
נמחוטס נהנה ממנו יכול לברך ועפ"ז נסתלק ג"כ
מה שהקשה לי חכם א' דהאיך קאמ' הש"ס איזה
דבר שהנשמה נהנה ואין הגוף נהנה הא אפי'
ישנן כמה בני אדם שיש להם הנאה מריח טוב
כמו שאכילה ומה"ע יש מחמירין שלא להריח
ביה"כ במה דעביד לריחא אלא ודאי דהש"ס ה"ק
אפי' מי שאין לו חוש הריח יברך כיון שהנשמה

נהנה ממנו וזש"ה כל הנשמה תהלל יה כלומר כל
דייקא אפי' מי שאין לו חוש הריח כלל ואף
שמקראי א"ל איזה חכמי רופאים ואמרן
שנפריהם ספרי רפואות מבואר דמי שאין לו
חוש הריח אין לו הנחת של כלום מ"מ כיון שעיק'
ספריהם הוא מחמת א"ה ארסעו ומכיריו אין
לסמוך על דבריהם לדינא בש"ס הי"מ בנרכות
פ"ט דף ע"א ע"ב ונמשכת ח"י סי' רי"ט ע"ש
שכתבו מה"ע אפי' קדוש החדש אין ללמוד רק
חשנון א"י"ב תשל"ג וכדומה לפי שהרמב"ם עמנו
נפרק י"ז מהלכות קדוש החדש מעיד
שם שהכל הוא מספרי חכמי יון אבל
הספרים מחכמי ישראל לא הניעו אלינו עכ"ל
אף שהרמב"ם ושאר גדולי מקרי לב למדו קדוש
החדש מהרמב"ם ועשאו חיבורים ע"ז מ"מ כמה
גדולים שהיו בזמניו טענו ולא למדו כלל ושבו אל
מעשה עדיף דכתיב כי הוא חכמתכם שכלל
דאינהו לא ידעו הדבר על זוריו ואיך כלמד
מספריהם וכן עיקר דבריהם בנויים שהעולם
הוא כדור נגד משמעות סוגיא דש"ס דין רפ"ב
דחגיגה דקאמר אידי ואידי חד שיעורא הוא
וכטבאר בדברי הרא"ש פ' ואתחנן וציפ"ת
בראשית פ"ח דף כ"ב ונדרשות הראנ"א ריש פ'
בראשית ונספר ברית שלום שם ועיין גמדותינו
בחגיגה ע"ש לכן נ"ל דמה"ע הכריע הנ"י בש"ע
דעכ"פ יש לסמוך על דברי פוסקים אלו ולברך
אם דעתו להוליא אחר וכן כ"ל הק' יעקב :

שאלה בא

הנה באתי בשאלתי על מה
סומכין העולם שהשמש
קורא הקרואי' על הסעוד' נשבת מתוך הכחב הא'
בש"ע סי' ש"ז פעי"ב אום לקרות מתוך הכחב אח
אורחיו וכן פסק גיסוד לר' נספרו א"ז ס"ק י"ד
וכתב וז"ל מה שנוהגין שהשמש קורא מתוך
הכחב איסור גמור הוא ונאמת נתפשט היתר
כלי פקפוק ולא ידעתי עעס הדבר ע"כ יברר
אדוני אמת הדבר נזה הנראה לו :

תשובה

הנשמה שפיר הכנה נונמו אלל שנהגוף חקר אחד ונהי
 חושם ועפ"י ונישצ ג"כ ונה ש"ס להקשות דאין קאונר
 הש"ס אחיה דצר שהנשמה נהנה ונומו ואין הגוף נהנה ונומו
 הא' יסן כונה בני אדם שיש להם הנאה ונריח מוצ כונו
 ונאכילה אלל וודאי דהש"ס הכי קאונר דאפי' וני שאין לו
 חוש הריח ואין ונרגיש הנאה ניינו יצרך כיון שהנשמה נהנה
 ונומו חשו שאונר הכתוב כל הנשמה תהלל י"ק כלומר כל
 דייקא אפי' וני שאין לו חוש הריח כלל עכ"ל שם ולפי
 דצרו ונישצת קושי' הלל"ח באן שהקשה דנחי קאונר ונניין
 שנוצרכין על הריח הא' צפיינות אקור ליהטת ונשה"ז בלח
 צרכה ולי' קרא צפיי' להנחת ריח, ולדצרי השצות יעקב
 המ"ל שפי' שואל ונניין שנוצרכין על הריח אף שאין ונרגיש
 הנאה היינו שאין לו חוש הריח וע"י וניתי קרא דוינו
 הנשמה נהנית ושפיר לריך קרא לזה דהא לא היינו יודעין
 ונקצרה ד"ס הנאה נשמה גם כשאין לו חוש הריח ודגם
 להנחת נשמה י"ס חיוב צרכה, ואולם גוף דצרי השצות
 יעקב המ"ל לא נהירין ולא להירין לי דפשוט לכונה הגוף
 להנחת הריח קאונר לנוי שיש לו החוש והנאה זאת קרי לה
 הנחת נשמה ונפלה היות הרגשת הריח הרגשה דקה מאלוה,
 וגם אין לנו כניין זכנוו אלה ונדוע חסוד הנחת נשמה
 דהוא עניין אגדי' ושי' קוטה נמי' אי' רי' הונא אשכח סוורתא
 דמינניהא שקלה כרכה בקורדי' אהא רבה צרי' אי'ל מורחיל
 ריחא דמינניהא אי'ל צני טהרה י"ס כך הרי הריח יתייחס
 לו טהרה אקר עניינה הדעת וכנוו שאונרו ודעת זה קדר
 עדרות והדעת והצנינה עניינס אחד כנוו שאונרו הצנינה א"ס
 אין דעת אין צינה א"ס אין דעת והצנינה הנה ה"ל
 ונתייחסת לנשמה וצנינה שדי הצנינס ונ"כ שפיר יתייחס
 הנחת הריח אל הנשמה, וגם י"ל הפ"י דהוא הנחת הנשמה שהאף
 נושם הריח לתוכו ונהנה צו והוי דרשא דכאן דכל הנשמה
 תהלל כדרשא דעל כל נשמה ונשמה תהלל כו' אלל כוונת
 הגוף וודאי אהנחה הריח הפשוטה שצחוב הריח ונוה
 שדרג השצות יעקב ריצוי דהיצת כל אין לנו לדרוש דרשוה
 ונעלונון, ובי' ש"ה הלכות קנינות ח"צ כ"י קפ"ג ונה שתנוה
 ש"ס ג"כ על דעה האחרות חיים המ"ל ובי' ג"כ דאפשר
 טעמו נשכח דאונרו צנינה שהוא דצר שהנשמה נהנית צו
 וכיון דאיכא הנחת נשמה ונמי' י"ס לצרך כו' נ"כ ונ"כ
 צוה וגם דצרוו אין ונוצרים כלל, ושי' ונה שהארכתי צ"זורים
 לתורה כלל (ז) אי' צרכה הריח הוא צרכה הנחנין או הוא
 צרכה האדלה ושצח עשיה, ופי' דשי' בירוצין קיה אי' דיה
 ריח הניחוח דבי' דריחא דונחא דנשתיא הוא ב"ש ולי"כ
 ראו' לונור דהוא צרכה הנחנין כנוו צרכה שה"י ונ"כ
 קנהדרין ב"ה אי' דנחשצו יחד ג' ההנחות אכילה ושה"י
 וריח ב"ש דאונר ונוה חילנות שאין אוכלין ואין שותין ואין
 נריחין כו' ולי"כ ב' ג"כ להנחת ריח דנוי להנחת אכילה
 ושה"י וצרכתה צרכה הנחנין כצרכה אכילה ושה"י:
ש עהדים צהורי ישראל שלא יעשו טעם חטא שיחמו
 ריח מוצ כו' [כך הוא צגליון הרי"ם גירסת העין
 יעקב], מ"צ ונעין זה בירוצין ב"א צ' הדודאים נהמו ריח
 אלו צהורי יבדאל שלא טעמו טעם חטא. — ש"ס לשנים
 נראה וחינו ותיק' מ"צ ב' קידושין כ"ט צ' ל"ט צ' — ש"ס
 צ"א ונצרך על השנון ויח"כ ונצרך על ההדס כו' מ"צ ג'
 הרי"ף ונצרך על השנון ופוטור את ההדס וכן דצצרי ציה
 ונצרך על ההדס יפטר את השנון וכן הוא ג' הצה"ג פירק
 ו' ונהי צרכות ופי' ש"ה וניס' ענוקים להורחיו ז"ל כ"י
 י"א. — ש"ס ולא אונרו אלל דלא קציע ל"י בידני' אלל
 קציע ל"י בידני' ונדע יד"כ דלבידני' קא איזל מ"צ דוונתו
 צרכות

והיחור צמלון ויח"כ שחמו ותכונים לוקרין וצ"י הראצ"ד
 אצל היכא דנוח דצרי הכל אקור דצצחמו הוא דצרי
 עקציה דקצצר ונוו דלהני' היחיר חכס לעורו וצצרו ונמדו
 לאחר שחטיה אהני מוני לננרו ואעפ"י שנהלס ונונו וחי"ס
 כו' ונ"ע ונכות ג' אי' אלל צלונר העדנו והחוננו צצ"ד
 פלוגי וחייצנו ונוון קד"ח כיון דלחצרי' לא ונ"י מייח"צ ל"י
 איהו מוני לא מייח"צ כו' והוא קצרה דנוגו צהעדר וצגלילה
 דכיון דלחצרו איהו יכול למייצ כו' וענ"ש צוה צצרכה
 צליונים לתורה כלל אי' אי' חונרי' ונוו צהעדר וצגלילה עשיה
 שהצחתי ש"ס ג"כ כונה וקוונות צוה, ופי' חידושי' הרמב"ן
 שצת הי' אי' דיה ידו ע"ש שכי' דקצרה דנוחצתו ונשיא
 ל"י ונקוס הוא ונטעס ונגה ופי' ש"ה השצין ח"ג כ"י ל"ו
 דיה הרמב"ן ז"ל צק' תורת האדם כו' ע"ש שכי' ונוגו
 דהותרה שצת לשאר לרכיו הותרה מוני לעניין שחטיה דוניה
 לנוה שאונרו צנוקי' סוכה כו' דנוגו דהוי דוסן לעניין סוכה
 כו' ע"ש, ופי' ר"ף צנוכלתין ר"ש פי' אלו דצרים קוצה
 דעת רצוהא דאף דאין ונצדילין על הפת ונינו צנוחלי' שצת
 ליר"ט ונהוד שמוקדש על הפת ונצדיל ג"כ על הפת והוא
 קצרה דנוגו ג"כ ופי' רוקח קוף כ"י רפ"ה, וכל קצרה
 דאיקור כולל ונוסיקף הוא ונטעס ונוו כנוצאר ציצנות ל"כ
 צ' ונוו דליחוסקף איקור לגצי' אחין איחוסקף איקור לגצי'
 דר"י כו' ונוו דליחוסקף צכלהו אחותה כו' וכ"ה צמולין ק"א
 אי' ועוד צכ"ה, ופי' ר"ה ל"ד צ' ונ"ש על הגליון ונ"כ ונ"ש
 על הגליון קידושין ונ"כ אי' ויש עוד קצרה דנוגו צנוקונות
 רצות ונחוד והארכתי ברשימותי ופה אין הגליון ונקסיק' ודי
 צונה ש"יניתי':

ש ונשחבלה תונרתה מ"צ כלי' זה פקחים כ"ז אי' חולין
 ק"י א' — ש"ס והא לא קא ארתה מ"צ ב' ש"ה
 הלכות קטנות ח"צ כ"י קס"ה:

ש אי' ר' חקלא לרי' ילחק האי' ונשחא דלפרקונה ונאי'
 ונצרכין עליו אי'ל הכי אי'ר יהודה צורא שונן ארלנו
 אי'ל צר וניתי' דרי יהודה דחציצא ל"י ארץ ישראל לבולי'
 עלנח ונחי, מ"צ ב' רוקח כ"י שפ"א ח"ל ולונור זונן רשות
 כהתי' דפי' צכל ונצרכין אפי' אקרא חדהא שהיא חצובה
 עליו וכן שנון שצ"י ונצרך צורא שנון ארלנו דחציצא
 ל"י ובצן זונחא ארכובא צהר הצית צירך צירך קצרה
 כל אלו לשונשו הרי לפי הנחת האדם לריך לצרך עכ"ל
 ופי' דעתו דכל דצר החציצ' לאדם יכול לשצח עליו צל'
 צצ"ה ונה שהציל ונצן זונחא ק"ק דצן זונחא לא הי' ונצרך
 צ"ס ונלכות פי' לקנן מ"ח אי':

ש תוד"ה ונשחא כצ"ח כהצו פיר"ח טעמו ונצרותו
 שכוצטין שונשנוין כו' מ"צ ונה דכהצו שונשנוין ונכוס
 דצצלי' הנוחור כלן הי' צצצל וצצצל לא היו רגילין צצנון
 זית רק צצנון שונשנוין כנוצאר כנדרים מ"ג אי' ונאפר צאר
 יעקב חי"ד כ"י ק"ג דכ"ו ב"א. —

ש ב' סיגולי' מ"צ החכר קנהדרין ל"ט צ' :

ש וניין שנוצרכין על הריח שח"י כל הנשמה תהלל י"ק
 אחיה דצר שהנשמה נהנה ונומו ואין הגוף נהנה
 ונומו הוי אונר זה הריח, מ"צ ב' ש"ה שצות יעקב ח"ג
 כ"י כ"י הצ"ח דעה האחרות חיים שהצ"ח הצ"י אי"ח כ"י
 ד"ז דאפי' וני שאין לו חוש הריח ונצרך צרכה הריח דמינו
 הנאה י"ס לו שנוחור ראשו וגו' ופי' עליו דכן ונקצרה דהא
 ונתייציין באן לצרך על הריח אעפ"י שאין הגוף נהנה ונומו
 ונ"כ אף שהגוף אין לו חוש הריח ואין הגוף נהנה ונמי'

כזהר הרקיע [דניאל יב ג], וכמשארז"ל [ע"ז ה]. בפסוק אני אמרתי אלהים אתם וכו' [תהלים פב ו] אכן (אחר החטא) כאדם וכו', וכיון שכן הוא שבמעמד הנכבד נתקן חטא אדם וכל החושים שנתגשמו שבו לרוחניים, ועלתה על כולנה חוש הריח שלא נתפגם כל כך בחטא אדם, הנה כמו שיהיה החוש ההוא לעתיד למעלה ראש אצל מלך המשיח, כמו כן היה במתן תורה, על כן אמר המלך החכם בשירת דודים כשושנה בין החוחים כן וכו', וכמו שפירשו חז"ל במדרש שהתחלנו מה שושנה אינה בטילה אלא על גב הריח, שמעלת הריח תגדל אצלו על כל המעלות וכו' וכמו שפירשנו לעיל, וכל דברינו בדרך אפשר, ועתה הנה הדרך נכון לפניך ביותר ג"כ דברי חז"ל במדרש שהבאתי לעיל, ואתה תבחר ותקרב, ותבין ביותר מנהג ישראל תורה היא להכין שושנים ועשבי בשמים ביום מתן תורתנו.

ט) גמרא מנחות דף ס"ה ע"א, ומתמניא ביה (בחדש ניסן) עד סוף מועדא איתותב חגא דשבועייא וכו' שהיו בייתוסין אומרים עצרת אחר השבת, נטפל להם רבי יוחנן בן זכאי ואמר להם שוטים מנין לכם, ולא היה אדם אחד שהיה משיבו חוץ מזקן אחד שהיה מפטפט כנגדו ואמר, משה רבינו אוהב ישראל היה ויודע שעצרת יום אחד הוא עמד ותקנה אחר השבת כדי שיהיו ישראל מתענגים שני ימים, קרא עליו מקרא זה אחד עשר יום מחורב דרך הר שעיר [דברים א ב], ואם משה רבינו אוהב ישראל היה למה איחרן במדבר ארבעים שנה, אמר לו רבי בכך אתה פוטרני, אמר לו שוטה לא תהא תורה שלימה שלנו כשיחה בטילה שלכם, כתוב אחד אומר תספרו חמשים יום [ויקרא כג טז], וכתוב אחד אומר ושם טו שבע שבתות תמימות תהיינה.

ותרא האשה וכו' ותקח וכו' ותאכל וכו' ותתן ויאכל וישמעו ויאמר וכו' [בראשית ג ו] אבל חוש הריח לא נזכר, הנה נראה כי חוש הריח לא נפגם כל כך בחטא אדם כמו שארי החושים, על כן חוש הריח הוא רוחני הנשמה נהנית ממנו ולא הגוף, עיין בדברינו במאמרי הפורים ותבין למה מברכין על הריח במוצאי שבת (ועיי"ש בענין הגואלים מרדכי ואסתר, מרדכי מר דרור, ואסתר הדסה [מגילה י:]), וזמן הנס באדר הוא סוד החוטם המריח כנודע [טעמי המצוות פ' בא], וכיון שהוא כן, הנה יש סברא שלא לברך על הריח כיון שלא נתפגם כל כך בחטא אדם, ועל כן תראה שאין בחוש הזה בירור כל כך שיהיה בו הפרדה בגוף, אבל להיות שאעפ"כ הגוף נתגשם בחטא אדם, וגם דבר הריחני הוא פרי מוגשם צריך ג"כ לביורור מה, על כן צריכין לברכה, על כן אמרו רז"ל מנין שמברכין על הריח (כי צריכין להביא ראיה על זה), והביאו ראיה מן המקרא כל הנשמה וכו'.

ומעתה כיון שחוש הריח לא נתפגם כל כך בחטא אדם כשאר החושים, על כן לעתיד לבא במהרה בימינו כאשר יתוקן העולם מן חטא אדם בביאת משיח צדקנו, (הוא אד"ם ממש כידוע מר"ת אד"ם, א'ד"ם ד'וד מ'שיח [ס' הליקוטים פ' האזינו]), הנה בזה תגדל מעלתו בחוש הזה אשר נשאר לברכה גם בזמן החטא, אז והריחו ביראת י"י ובחוש הזה תגדל מעלתו מן שאר החושים, נ"ל.

והנה ידוע דגם בשעת מתן תורה ניתקן לגמרי חטא אדם, ולולי שע"י המעשה חזר הדבר לקלקולו אזי כבר היה נתבטל המות, והגוף עם כל החושים היו חוזרים לרוחניים כמו שהיה קודם החטא כתנות אור, וכמו שיהיה לעתיד ב"ב המשכילים יזהירו